

RAGADOZÓMADÁR-KUTATÁSOK AZ 1949. ÉS 1950. ÉVEKBEN

Írta: dr. Pátkai Imre

Természetvédelmi törekvéseink célkitűzése: hazánk jellegzetes madárvilágának megőrzése. Ragadozómadaraink többségét bár védi a törvény betűje, mégis sokat elpusztít közülük a vadvédelem ügyében buzgólkodó tudatlanság. A ragadozómadarak nagy része pusztuló természeti kincsünk. A védelmükre hozott intézkedések első, célratörő lépése volt az *Állami Erdőgazdasági Üzemek Igazgatóságának* vadászati osztálya által 1949 tavaszán kiadott rendelete, melyben az állami kezelésben lévő erdőterületekre kötelezően előírta a ragadozómadarak fészkeinek bejelentését.

Az erdőigazgatóságoktól beérkező jelentéseket *Bástyai Lóránt*-tal, a gödöllői Ragadozómadár Kísérleti Telep vezetőjével együttesen dolgoztuk fel, és reméljük, hogy pár esztendő adatgyűjtése kielégítő áttekintést fog adni hazánk fészkelő ragadozómadarainak elterjedési és sűrűségi viszonyairól.

A jelentések feldolgozása során a számtalan népies madárnév között túlságos gyakran felbukkanó „sas” és „sólyom” okozta a legnagyobb nehézséget, mert célunk egyelőre a sólymok és sasok — mint természetvédelmi szempontból legfontosabb faunaelemek — fészkeinek felkutatása volt. Az adatszolgáltatások a madárismeret hiányosságai miatt csak általánosságban voltak felhasználhatók. A segítő szándék útjaink során mindenütt megnyilvánult, azonban még így is sokszor lakatlan, előző évi ölyv-fészek volt a valóságban, a jelentésben szereplő „lakott sas-fészek”.

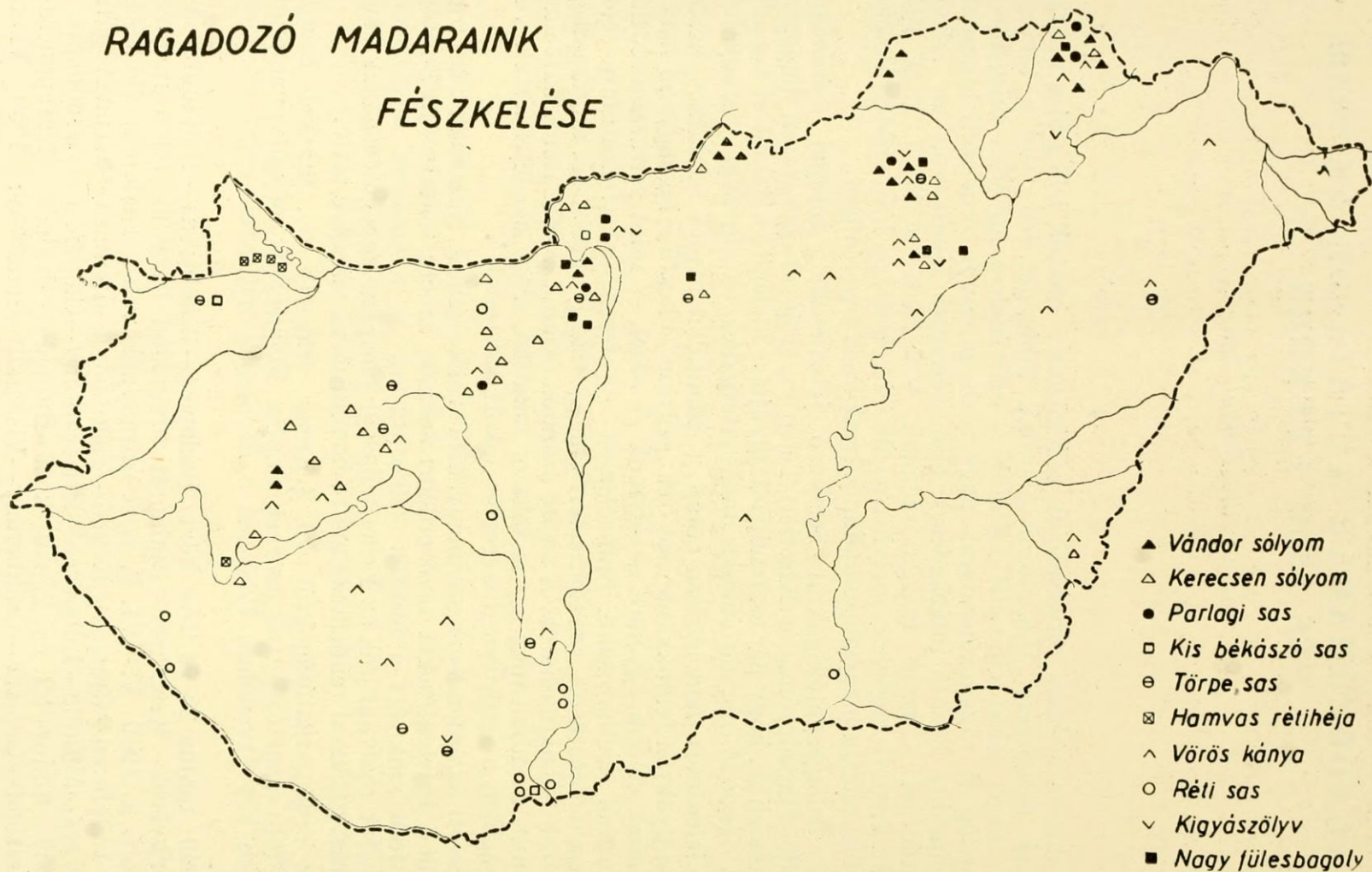
Mielőtt az érdemleges eredményekről számot adnék, köszönetünket nyilvánítjuk a bejelentéseket tevő erdőőri karnak, amely sokrétű elfoglaltsága között időt szakított a fészkek felkutatására és a jelentés megtételére. Köszönetet nyilvánítunk az Erdőgazdasági Központ Igazgatóságának, hogy a kutatást gépkocsi rendelkezésünkre bocsátásával lehetővé tette.

Az erdőigazgatóságoktól 79 jelentés érkezett be. Ezeket *Bástyai Lóránt*-tal csoportosítottuk, és ezek alapján állapítottuk meg útvonalunkat; 1949-ben két útvonalon, 1950-ben 3 útvonalon hajtottuk végre ellenőrzésünket.

1949 május 25 és 27-e közt Budapest—Csákberény—Balatonfüred—Balatongyörök—Keszthely—Budapest útvonalon kerestük fel a ragadozó fészkeket. 2. 1949 V.—VI. 6. közt útirányunk volt: Budapest—Felsőtárkány—Lillafüred—Ómassa—Kéked—Telkibánya—Pálháza—Kemencepatak—Szerencs—Miskolc—Lillafüred—Felsőtárkány—Galgamácsa—Budapest.

1950 május 22. és 27-ike közt Budapest—Kalocsa—Karapancsa—Mohácsziget—Gemenc—Csákberény—Visegrád—Budapest; 1950 V. 31. és VI. 2. közt Budapest—Felsőtárkány—Lillafüred—Kemencepatak és vissza. 1950 VI. 7-én Szentendre.

RAGADOZÓ MADARAINK FÉSZKELÉSE

11. ábra. Ragadozómadaraink fészkelése 1949–50
Nesting Birds of Prey in Hungary 1949–50

Kutatóutaink során számos ölyv és héjafészkek fiókait gyűrtük meg, de ezek felsorolását mellőzöm. Ellenben a természetvédelmi szempontból fontos fajok adatait az alábbiakban közlöm :

1. *Falco p. peregrinus Tunst.* A vándorsólyomnak 1949-ben 7 lakott fészknél jártunk. A fészkek valamennyien sziklán voltak. Fészkek lelőhelyei : Felsőtárkány (2), Lillafüred (3), Kemencepatak (2); 1950-ben 4 fészknél jártunk : Lillafüred (2) Kemencepatak (2). A lakott fészkek száma valószínűleg a fenti számok kétszerese, mert néhány fészket az idő rövidsége miatt nem kereshettünk fel, viszont a bejelentők szakismeretéről a múltban már volt alkalmunk meggyőződni. Valamennyi fészkekben kb. 3 hetes fiókák voltak.

2. *Falco ch. cherrug Gray.* A kerecsensólyomnak 1949-ben 5 fészket kerestük fel. A fészkek közül 2 sziklán, 3 tölgyfán volt. Fészkek lelőhelyei : Balatongyörök (1), Felsőtárkány (2), Kemencepatak (2). A biztosan ismert kerecsen-fészkek száma 1949-ben 9 volt : Bajót (1), Visegrád (1), Kóspallag (1), Bicske (1);

1950-ben : Karapanca (1), Csákberény (1), Leányfalu (2), Kemencepatak (2), Gyula (1). A fészkek közül 1 nyárfán, 1 öreg bükkfán elhagyott parlagisas fészkekben ; 1 kőrisfán, 3 tölgyfán volt ; 1 fészket sziklán. Biztosan tudott költőhelyei : Balatongyörök (1 sziklán); Vörs (1 nyárfán gólyafészkekben, melyből a gólyákat kiverte); Bajót (1 sziklán); Visegrád (1); Gödöllő (1 tölgyfán); Lillafüred (2 sziklán);

3. *Aquila ch. chrysaetos L.* A szirtisas fészkelése a Sátorhegységben még mindig nem nyert bizonyítást.

4. *Aquila h. heliaca Sav.* A parlagisas 2 fészket látogattuk meg 1949-ben : Csákberény (bükkfán), Kéked (bükkfa). Egy elhagyott fészket Kemencepatakon is megtaláltuk. 1950-ben : Csákberény (hársfára települt át, múltévi fészket kerecsensólyom foglalta el); a kékedi fészket erdőkitermelés miatt elhagyták. Bizonyítékunk van, hogy 1950-ben Telki és Páty között is sikeresen költött. *Vásárhelyi* közlése szerint Répáshuta határában is költött.

5. *Aquila p. pomarina Brehm.* A kisbékászósas fészkeléséről csak 1950-ben szerzett adataink vannak : Mohácsiszigeten (1 fűzfán), Kapuvár (1), Kóspallag (1).

6. *Hieraetus p. pennatus Gm.* A törpesas fészket 1950-ben találtuk a Pilishegységben. Szavahihető adatok szerint költött a Bükkben (1) és a Mecsekben (1).

7. *Circus pygargus L.* A hamvasrétihéja fészkelőhelyei a Hansaság megváltozott viszonyai, különösképpen az éger-ültetések korosodása következtében megromlottak. A régi állomány csekély hányada, 5–6 pár költ, ahol a múltban kb. 40 pár költött. 1949-ben a Kisbalaton Diásszigetén 1 pár fészelt.

8. *Milvus m. milvus L.* A vöröskánya fészkeit a Bükk és Sátorhegységben kerestük fel. 1949-ben 4 lakott fészknél jártunk : Felsőtárkány (2 tölgyfán), Kemencepatak (2 tölgyfán). Elfogadható jelentések voltak még : Börzsöny (1), Vérteshegység (1), Bakony (3), Somogy megyéből. 3. 1950-ben a már ismert fészkeket sem kereshettük fel időhiány miatt. Adataink : Kis-körös (1), Sarkad (1), Poroszló (1), Gyöngyös vidéke (2), Lengyel (1).

9. *Haliaetus a. albicilla L.* 1950-ben Mohácsi-szigeten a rétisas 1 lakott fészknél jártunk. Két lakott fészke van még a szigeten. Gemencen 2 lakott fészkekről szereztünk tudomást. Egyéb adataink: Algyő (1), Nagykanizsa (1), Rétszilas (1), Agostyán (1).

10. *Circaetus g. gallicus* Gm. A kígyászölyvnek 1949-ben 1 fészket találtuk tölgyfán Felsőtárkány határában. Viszonylag kis fészket a fakín (Lorathus) csomójába rejtette. Biztos költési adataink: Vállus (1), Szegi (1), Börzsönyhegység (1). 1950-ben adataink kiegészülnek: Mecsek (1), Bükk-hegység (1).

11. *Bubo b. bubo* L. — A buhu vagy nagyfülesbagoly 1949-ben Galgamácsa és Pilisvörösvár határában költött, utóbbi fészket kirepülés előtt kiszedték. Költött még : Dunabogdány (1), Visegrád (1), Nagymaros (1), a Bükk-hegységben 2 pár, a Sátorhegységben 1 pár.

Bird of prey researches in the years 1949 and 1950.

by Imre Pátkay

The Hungarian State Forestries issued an order in the spring of 1949 to their employees for the obligatory registration and protection of the birds of prey's nests. We controlled these registrations with Mr. Lóránt Bátyai, leader of the Experimental Settlement for Birds of Prey in Gödöllő. For this route the Management of the Forestries's Head-Office was so kind to place at our disposal its car, without which we could not have accomplished our investigation.

In 1949 we carried out our control on two routes :

1. Mountains of Vértes — Mountains of the Balaton-region.
2. Mountains of the Mátra — Mountains of Bükk — Mountains of Sátor and the Hills of Gödöllő ;

in 1950 on three routes :

1. Woodland of the South-Danube inundation territory — Mountains of Vértes — Mountains of Pilis.
2. Mountains of Mátra — Mountains of Bükk — Mountains of Sátor.
3. Mountains of Pilis.

In the series of our journeys we found in 1949 seven inhabited nests of the *Falco peregrinus* — probably the number of the inhabited nests is the double of these :

Falco cherrug in 1949 five nests ; in 1950 seven + six, which we could not look up, but we have positive acquirements about them ;

Aquila heliaca : in 1949 two, in 1950 four nests probable ;

Aquila pomarina : in 1950 three nests ;

Hieraetus pennatus : in 1950 one (+ two probable) ;

Circus pygargus : (5-6) ;

Milvus milvus : in 1949 four (+ 8 probable) ; in 1950 (7 probable) ;

Haliaetus albicilla : one (+ 8 probable) ;

Circaetus gallicus : in 1949 one nest (+ 3 probable) ; in 1950 (+ 2) ;

Bubo bubo : in 1949 two (+ 6 probable).

Исследования по хищным птицам в 1949 и 1950 гг.

Автор : Патка Имре

Весной 1949 года Управление Венгерских Государственных Лесхозов вынесло постановление своему персоналу об обязательном заявлении гнезд хищных птиц и их охране. Автор, вместе с *Баштьяи Лорантом*, заведующим Исследовательским Пунктом Хищных Птиц в Гэдэллэ, проверил эти заявления. Управление Лесхозов для выполнения этой поездки предоставило автомашины, без чего проверка не могла бы быть осуществлена. В 1949 году проверка проведена по двум маршрутам : 1. горы Вертеш — горы вокруг о. Балатона ; 2. горы Матра — горы Бюкк — горы Шатор — холмогоры Гэдэллэ ; в 1950 году проверка осуществлена по трем маршрутам : 1. леса в поймах Южного Дуная — горы Вертеш — горы Пилиш ; 2. горы Матра — горы Бюкк — горы Шатор ; 3. горы Пилиш.

При проверке 1949 года обнаружено 7 обитаемых гнезд *Falco peregrinus*, но вероятное число обитаемых гнезд в два раза больше ;
Falco cherrug Gray : в 1949 г. 5 гнезд, в 1950 г. 7 гнезд (+ 6, которые не могли быть нами посещены, но имеются о них вполне достоверные сведения ;
Гнезда *Aquila chrysaetus* : не найдены, но существование 2-х гнезд совершенное верное ;
Aquila heliaca : в 1949 г. 2 гнезда, (в 1950 г. 4 гнезда вероятных) ;
Aquila pomarina : (в 1950 г. 3 гнезда) ;
Hieraetus pennatus : в 1950 г. 1 гнездо (+ 2 вероятных) ;
Circus pygargus : (5—6) ;
Milvus milvus : в 1949 г. 4 гнездо (+ 8 вероятных) ; в 1950 г. (7 вероятных) ;
Haliaetus albicilla : 1. (+ 8 вероятных) ;
Circaetus gallicus : в 1949 г. 1 гнездо (+ 3 вероятных) ; в 1950 г. (= 2) ;
Bubo bubo : в 1949 г. 2 (+ 6 вероятных).
